

Zgodovenci

Marko Zajc

Najbrž nisem edini, ki ne mara tistega čudnega občutka, da bi moral nekaj poznati, pa tega ne pozna. Nisem edini, sem pa kot poklicni zgodovinar tega precej vaje. Tudi sram me več ni, ko me kaj takega doleti. Iz bolečih izkušenj vem, da večine stvari ne vem – in ko nekaj izvem, to ne more biti slabo, pa če je še tako pozno. Ko se človek takole potika po pokrajinah neizmernih informacij in interpretacij, se hitro nauči določene skromnosti.

Zato me vedno znova preseneti dejstvo, da popularni slovenski kolumnisti vedo vse. Še zlasti o Slovencih in zgodovini, torej o slovenski zgodovini, torej o Zgodovencih. Zgodovenci so akterji, ki nastopajo v slovenskih kolumnah različnih avtorjev različnih prepričanj različnih spolov različnih starosti različnih okusov in različnih stilov. Najbrž ne prese- neča, da so Zgodovenci čudna bitja. Seveda so tudi oni do onemoglosti različni, jih pa družijo nekaj skupnih stvari. Glavna skupna lastnost je, da jih bistveno določa zgodovina. A ne kakršna koli, niti ne splošna zgodovina človeštva. Določa jih zgolj in samo zgodovina slovenskega narodnega vprašanja (če se kdo ob tem spomni na Edvarda Kardelja, tudi prav). Vendar Zgodovenci ne živijo v preteklosti, živijo tukaj in zdaj, zato pa zanje velja ravno obratno – preteklost živi v njih in to do te mere, da so Zgodovenci zgolj medij, preko katerega lahko preteklost podaljšuje svoje fantomsko življenje. V tej točki pridemo do naslednje lastnosti teh bitij: Zgodovenci imajo fantomski, demonski značaj, obravnavani so izrazito negativno, kot nočna mora, ki živi svoje zatohle sanje pri belem dnevu. Še več, Zgodovenci so v svojem bistvu paraziti, ki živijo v slovenskih telesih, vampirji preteklosti, ki pijejo Slovincem kri. Ako bi lahko Zgodovence, ki zavirajo slo-

vensko gibanje (če ima ob tem kdo asoci- acijo na Dušana Pirjevca, naj jo pač ima), izgnali, bi Slovenci končno zaživel. Kaj zaživel! Razprli bi krila in poleteli. Vendar, kako so nastali? Lahko rekon- struiramo genezo Zgodovencev? Na našo srečo so kolumnisti v tem smislu povsem jasni: Zgodovenci so nastali, ko so se zgodovinski Slovenci »zatakneli« pri eni stvari. Ne pri desetih ali petin- tridesetih stvareh v preteklosti, ampak zgolj pri eni stvari, ki je niso »prebavi- li«, »predelali« ali »presegli«. Ostali so na neki stopnji in se pač niso premaknili na- prej. Na zunaj živijo sodobna življenja, v svojem bistvu pa se vedno znova vračajo k enem problemu, v katerega se neuspe- šno zaletavajo in si tako razbijajo betice. Povsem logično je, da si kolumnisti niso povsem edini, kaj naj bi bila ta »stvar«, ki je ustvarila zgodovenskega belcebuba. Še največ zagovornikov imata hlapčevstvo in tlačanstvo, zanemariti ne smemo tudi majhnosti, katolištva, komunizma, revo- lucije, pa še kaj bi se našlo. Posebna pod- skupina avtorjev deli Zgodovence na dve skupini (ne tri ali štiri, zgolj dve!), med katerima vlada permanentno stanje dr- žavljanske vojne. Medtem ko se nosilci Zgodovencev (sodobni Slovenci) srečuje- jo na Plečnikovi tržnici in prijazno kra- mljajo, pa se njihovi osebni Zgodoven- ci streljajo z avtomatskim orožjem in si

režejo vratove. In seveda, razcepljenost Zgodovencev je samo slovenska zadeva, česa podobnega v Evropi in svetu ne po- znajo (če ima ob tem kdo asociacijo na Dimitrija Rupla in njegov slovenski sin- drom, naj jo pač ima).

Kolumnističnim kritikom slovenstva je skupna še ena zadeva, v en glas kričijo: »Kriva je zgodovina!«, potem pa se v na- slednjem koraku (po zgodovensko) raz- delijo na tiste, ki bi jo izničili, in na tiste, ki bi jo ustoličili (ja, očitno sem tudi sam zapadel preprosti kolumnistični dihoto- miji). Po mnenju prvih se bodo Sloven- ci osvobodili Zgodovencev tako, da zgo- dovino odvržejo. Vsako razpravljanje o zgodovini je nazadnjaško, arhaično in nemoderno. Kaj nas to briga? Sedanja- sti ni, preteklosti ni, vse je ena sama pri- hodnost.

Vse lepo in prav. Preteklost res bremeni sedanost, a z ignoriranjem preteklosti nič ne dosežejo. Preteklost, ki nas bre- meni (ali pa bogati), je še vedno tukaj. Ni je nič manj. Kvečjemu več. Druga skupi- na kolumnistov vidi rešitev v očiščenju: Slovenci bi se morali tako dolgo prati s šamponom prave zgodovine, da bi zgo- dovenska ušivost preprosto odstopila od slovenskih glav. Slovenci se bodo otresli Zgodovencev takrat, ko bodo spoznali (eno, ampak samo eno) bistvo zgodovi- ne. Ko se bo to zgodilo, ko bodo spoznali

zmoto prababic in pradedov, bodo osvojeni zgodovenske golazni in bodo zaživi v miru na veke vekov amen. Hec pa je v tem, če sem lahko še malo po zgodovinsko zoprni, da sta oba pojava samo dva različna konca iste palice, palice popularnega »nezgodovinstva«. Če smo rekli, da prvi preteklost ignorirajo, pa jo drugi na svoj način izničijo. Pri njih ni preteklosti, ki bi bila brez »višjega« razloga, kot tudi ni prihodnosti, ki se ne bi usmerila v »pravo« smer. V bistvu gre za eno samo organsko sedanost. Če koga zanima, kje je v tej zgodbi prostor za kritično zgodovinopisje, naj ga potolažim: nikjer.

Ravno zato, ker sem slovenski zgodovinar (oh, to breme), mi je – v nasprotju s kritičnimi kolumnisti – dobro znano, da Zgodovenci niso izviren pojav, obstajajo tudi Povijestrvati, Srboistorijci, Geschichtsösterreichern in še mnoge sorte podobnih demonov v slovenski okolici. Prav tako Zgodovenci niso pretirano nov pojav. Ustvarjanje Zgodovencev in njihovega sveta ima v slovenskem medijskem in humanističnem prostoru precej bogato tradicijo. In vendar se tudi spreminja. Takole na prvi pogled bi lahko opredelili glavne razlike med sodobnim diskurzom zgodovinstva in preteklimi manifestacijami fenomena v dveh točkah.

Prvič, sodobna zgodovinska narativa je (z redkimi izjemami) filozofsko, pomenško in stilsko veliko bolj siromašna kot pretekla. Drugič, pretekli pisci zgodovinskih tekstov so identificirali glavni zgodovinski problem v intervenciji tujstva, sodobni pionirji zgodovinske misli pa so prepričani, da se problem nahaja v zgolj in samo slovenstvu samem. Če se je že v zgodovini močno poudarjala »naša« krivda, pa je zdaj ostala le še gola slovenska krivda (če se ob tem kdo spomni na Slavvoja Žižka in na njegovo knjigo o Slovencih iz osemdesetih let, tudi prav). Povedano po gostilniško – včasih so bili vsega krivi tujci, danes smo vsega krivi Slovenci sami. Kot da bi Slovenci lebdeli v etru nekje med Jupitrom in Saturnom, kot da drugje nimajo sumljivo podobnih težav. Nas to rešuje zaprtosti in izključevanja »drugih«?

Niti približno, »slovenecologi« vidijo vse skozi slovenske leče. Res je, z veseljem uporabljajo primere iz tujine, ampak samo zato, da bi pokazali, kaj je pri nas narobe. Ker znano je, da so pri nas stvar drugače narobe kot drugje po širnem svetu – pri nas so narobe zato, ker so za to odgovorni Zgodovenci.

Kolumnisti, ki pišejo o Zgodovencih, so zares svobodni ljudje. Skačejo po stoletjih kot po zeleni trati, menjavajo ar-

gumente hitreje kot spodnje perilo. Še ptičica na veji ne zapoje s takšno lahkoto, kot lahko oni zapišejo neizmerno brihtnost. Enkrat pridejo prav raziskave možganov, drugič poljubna zgodovinska dejstva, tretjič slovenski pregovori ter reki in tako naprej vse do lastnih izkušenj. Predvsem pa oni vedo. Nenazadnje je tako tudi prav, nekdo mora biti tisti, ki ve. Kot zgodovinar ne morem prevzeti te vloge, saj vem tako prekleto malo. Bolj študiram, manj mi je jasno. Nekaj pa jim je treba priznati. Pri polni zavesti in povsem brez cinizma trdim, da si ne zaslužijo skromnosti. Niti lažne, kaj šele prave. Upam si trditi, da ima velika večina prebivalstva Republike Slovenije politike za barabe, poslovneže za lopove, umetnike, humaniste in družboslovce pa za parazite in šarlatane. Kritični kolumnisti in komentatorji so pravzaprav najbolj vplivni ideologi slovenstva.

To pa ni majhna stvar. ●

airBeletrina

Članek je bil prvotno objavljen na Airbeletrini, ki deluje pod okriljem Študentske založbe. Objava je plod sodelovanja med Razpotji in Airbeletrino. Medtem ko čakate na novo številko naše revije, se po kvalitetno branje odpravite na www.airbeletrina.si

Razpotja so brezplačna, saj lahko le na takšen način dosežemo čim širše bralstvo, ne morejo pa nastajati popolnoma zastoj.

razpotja.si/donirajte